

HOÀN THIÊN CHÍNH SÁCH PHÁT TRIỂN ĐÔ THỊ THÔNG MINH Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

NGUYỄN THỊ TUYẾT VÂN*

Xây dựng đô thị thông minh là xu thế chung của thế giới nhằm hướng tới phát triển đô thị bền vững. Tại Việt Nam, đã có nhiều tỉnh, thành phố triển khai hoặc khởi động các đề án về đô thị thông minh và bước đầu cho thấy những kết quả tích cực. Tuy nhiên, việc xây dựng đô thị thông minh ở nước ta vẫn đang gặp không ít thách thức, đòi hỏi Chính phủ cần tiếp tục tạo dựng hành lang pháp lý, hoàn thiện chính sách về xây dựng, phát triển đô thị thông minh; đồng thời, có kế hoạch, lộ trình và giải pháp phù hợp để hiện thực hóa Đề án phát triển đô thị thông minh bền vững giai đoạn 2018 - 2025 và định hướng đến năm 2030.

Từ khóa: Đô thị thông minh; hoàn thiện chính sách; Đề án phát triển đô thị thông minh.

Building smart cities is the common trend in the world towards sustainable urban development. Many provinces and cities in Vietnam have implemented or launched projects on smart cities and initially gained positive results. However, there are many challenges in building smart cities in Vietnam, which requires the Government to create a legal corridor, complete policies of building and developing smart cities. At the same time, there should develop appropriate plans, roadmaps, and solutions to realize the Project for development of sustainable, smart cities in the 2018 - 2025 period and orientation to 2030.

Keywords: Smart cities; complete the policies; Project for development of smart cities.

NGÀY NHẬN: 02/3/2020

NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 30/3/2020

NGÀY DUYỆT: 15/5/2020

1. Thực tiễn chính sách phát triển đô thị thông minh ở Việt Nam thời gian qua

Phát triển đô thị là động lực cơ bản cho phát triển kinh tế - xã hội của quốc gia và các vùng miền trên cả nước. Theo thống kê, Việt Nam đã có trên 830 đô thị với tỷ lệ đô thị hóa toàn quốc đạt 38,6%. Tăng trưởng kinh tế ở khu vực đô thị đạt trung bình từ 12 - 15%, cao gấp 1,5 - 2 lần so với mặt bằng chung cả nước¹. Các trung tâm đô thị đã và đang là những trung tâm của các hoạt động kinh tế xã hội; đồng thời, cũng là trung tâm của hoạt

động đổi mới sáng tạo, giáo dục, nghiên cứu khoa học - công nghệ, sản xuất, thương mại và hội nhập quốc tế.

Tuy nhiên, đô thị Việt Nam hiện đang đứng trước các vấn đề lớn mới nảy sinh mang tính toàn cầu, như hội nhập, cạnh tranh đô thị; yêu cầu về phát triển bền vững gắn với tăng trưởng xanh. Tại các đô thị lớn, tình trạng ùn tắc giao thông đang trở nên phức tạp, việc quản lý các lĩnh vực hạ tầng đô thị,

* TS. Trường Đại học Lao động - Xã hội

như cấp, thoát nước, thu gom xử lý rác thải và nước thải... gặp nhiều khó khăn; các dịch vụ công cộng, như y tế, giáo dục, văn hóa... đều quá tải; ô nhiễm môi trường, mất an ninh trật tự; thủ tục hành chính rườm rà và nhiều rào cản đã làm cản trở sự phát triển kinh tế. Để giải quyết các vấn đề trên, nhu cầu phải thay đổi cách thức quản lý, phát triển đô thị đang đặt ra hết sức cấp bách. Đây chính là cơ hội cho sự hình thành các đô thị thông minh (DTTM) trong bối cảnh tác động của cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư (CMCN 4.0) đang diễn ra khá mạnh mẽ tại Việt Nam.

Theo đó, DTTM là đô thị sử dụng công nghệ thông tin (CNTT) và truyền thông (ICT - Information Communication Technology) cùng mạng lưới thiết bị kết nối qua internet (IoT - Internet of Things) để làm nền tảng xây dựng đô thị đáng sống với quy hoạch bền vững, quản lý đô thị hiệu quả, minh bạch và có tính cạnh tranh đô thị cao về mọi mặt. DTTM sẽ mang các đặc điểm chính là thành phố hiện đại, có nền kinh tế số, môi trường thông minh, quản trị thông minh, giao thông thông minh, năng lượng thông minh, y tế thông minh, giáo dục thông minh cùng nhiều yếu tố thông minh khác, cung cấp dịch vụ, tiện ích tới người dân và doanh nghiệp, góp phần nâng cao chất lượng cuộc sống, tăng năng lực cạnh tranh của nền kinh tế.

Xác định DTTM là xu thế tất yếu trong phát triển kinh tế - xã hội của đất nước, những năm qua, Đảng và Nhà nước ta đã đặc biệt quan tâm chỉ đạo việc khai thác, ứng dụng tiến bộ khoa học - công nghệ để phục vụ công tác này. Ngày 01/7/2014, Bộ Chính trị ra Nghị quyết số 36-NQ/TW về đẩy mạnh ứng dụng, phát triển CNTT đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững và hội nhập quốc tế. Tiếp đó, ngày 01/11/2016, tại Hội nghị lần thứ 4 Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa XII) đã ban hành Nghị quyết số 05-NQ/TW về một số chủ trương, chính sách lớn nhằm tiếp tục đổi mới mô hình tăng trưởng, nâng cao chất lượng tăng trưởng, nâng suất lao động,

sức cạnh tranh của nền kinh tế, trong đó chỉ rõ: sớm triển khai xây dựng một số khu hành chính - kinh tế đặc biệt; ưu tiên phát triển một số DTTM. Gần đây nhất, ngày 27/9/2019, Bộ Chính trị ban hành Nghị quyết số 52-NQ/TW về một số chủ trương, chính sách chủ động tham gia cuộc CMCN 4.0, trong đó yêu cầu tận dụng có hiệu quả các cơ hội do cuộc CMCN 4.0 đem lại để thúc đẩy quá trình đổi mới mô hình tăng trưởng, cơ cấu lại nền kinh tế gắn với thực hiện các đột phá chiến lược và hiện đại hoá đất nước. Đặc biệt, đối với lĩnh vực đô thị, mục tiêu đề ra đến năm 2025, có ít nhất 3 DTTM tại 3 vùng kinh tế trọng điểm phía Bắc, phía Nam và miền Trung; đến năm 2030, hình thành một số chuỗi DTTM tại các khu vực kinh tế trọng điểm phía Bắc, phía Nam và miền Trung; từng bước kết nối với mạng lưới DTTM trong khu vực và thế giới.

Triển khai chủ trương của Đảng, Chính phủ đã ban hành Chương trình hành động thực hiện Nghị quyết số 36-NQ/TW và Nghị quyết số 05/NQ-TW; đồng thời, ban hành nhiều chính sách cụ thể, như: Quyết định số 1819/QĐ-TTg ngày 26/10/2015 của Thủ tướng Chính phủ về việc phê duyệt Chương trình quốc gia về ứng dụng CNTT trong hoạt động của cơ quan nhà nước giai đoạn 2016 - 2020; Quyết định số 950/QĐ-TTg ngày 01/8/2018 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Đề án phát triển DTTM bền vững Việt Nam giai đoạn 2018 - 2025 và định hướng đến năm 2030. Ngoài ra, ngày 11/01/2018, Bộ Thông tin và Truyền thông ban hành Công văn số 58/BTTTT-KHCN về việc hướng dẫn các nguyên tắc định hướng về CNTT và truyền thông trong xây dựng DTTM ở Việt Nam.

Dựa trên chủ trương xây dựng các DTTM của Chính phủ, nhiều địa phương ở Việt Nam đã bắt tay vào xây dựng và phê duyệt các đề án, định hướng phát triển DTTM, điển hình như TP.HCM, Hà Nội, Đà Nẵng, Bình Dương, Hải Phòng... Đến nay, cả nước có khoảng 30 địa phương đã phê duyệt và triển khai các đề án, dự án về phát triển DTTM². Trong quá

trình độ, các công ty viễn thông, CNTT đóng vai trò khá tích cực và quan trọng trong việc giới thiệu các giải pháp xây dựng ĐTTM cho chính quyền. Nhiều tỉnh, thành phố đã tổ chức hội thảo và ký thỏa thuận hợp tác với các doanh nghiệp viễn thông - CNTT trong và ngoài nước để xây dựng các dự án thí điểm về phát triển ĐTTM. Có thể nói, mỗi địa phương theo đuổi một mô hình ĐTTM riêng, song, về cơ bản, các lĩnh vực được quan tâm nhất trong phát triển ĐTTM bao gồm: giáo dục, y tế, giao thông, dịch vụ công, hành chính công và chính quyền điện tử.

Hà Nội là một trong những địa phương đi đầu cả nước về việc triển khai xây dựng ĐTTM. Hà Nội đang thực hiện 17 chương trình ứng dụng công nghệ ở hầu hết các lĩnh vực lớn. Trong đó, thành phố tập trung xây dựng mối liên hệ giữa các cơ quan, ban, ngành, ứng dụng số hóa giúp tiết kiệm thời gian, chi phí và nâng cao hiệu quả làm việc với nhân dân, doanh nghiệp, hướng tới mục tiêu đưa dịch vụ số đến với mọi người và ở bất kỳ đâu. Bên cạnh đó, Hà Nội cũng thúc đẩy tiềm năng công nghệ qua nhiều cách, như: chuyển toàn bộ đầu tư công sang thuê dịch vụ số; huy động mọi nguồn lực từ doanh nghiệp trên địa bàn; xây dựng hệ thống phân mềm quản lý nghiệp vụ; tích hợp và khai thác các dịch vụ số; ứng dụng tối đa các văn bản điện tử...³.

Tại TP. Hồ Chí Minh, ngày 8/9/2016. Ủy ban Nhân dân (UBND) Thành phố đã ban hành Quyết định số 4693/QĐ-UBND về việc thành lập Ban Điều hành thực hiện Đề án "Xây dựng Thành phố Hồ Chí Minh trở thành đô thị thông minh". Ngay sau khi có Quyết định số 4693/QĐ-UBND, Ban Điều hành đề án đã họp bàn triển khai nhiệm vụ ứng dụng các giải pháp để xây dựng thành phố thông minh, theo đó, UBND Thành phố và Tập đoàn Bưu chính viễn thông Việt Nam (VNPT) đã ký thỏa thuận hợp tác Tư vấn khung về CNTT và truyền thông (ICT) trong xây dựng và triển khai Đề án "Xây dựng Thành phố Hồ

Chí Minh trở thành thành phố thông minh giai đoạn 2017 - 2025, tầm nhìn đến năm 2030". Thành phố cũng đang tìm kiếm các đối tác tư vấn công nghệ lớn trên thế giới như Microsoft (Hoa Kỳ) để có các kế hoạch đầu tư phát triển thực tế trong tương lai.

Tại Đà Nẵng, ngày 25/3/2014, Chủ tịch UBND TP. Đà Nẵng đã ký Quyết định số 1797/QĐ-UBND phê duyệt Đề án "Xây dựng thành phố thông minh hơn tại Đà Nẵng giai đoạn 2014 - 2020". Chiến lược phát triển ĐTTM tại Đà Nẵng sẽ theo hướng xây dựng một chính quyền thông minh kết nối được với những công dân thông minh, doanh nghiệp thông minh. Mới đây nhất, UBND TP. Đà Nẵng và Tập đoàn Viễn thông Quân đội Viettel đã ký kết Biên bản ghi nhớ về xây dựng thành phố thông minh tại Đà Nẵng. Đơn vị tư vấn nước ngoài được chọn là Tập đoàn IBM.

Bình Dương cũng đang có những bước đi đầu tiên để chuẩn bị cho lộ trình xây dựng thành phố thông minh. Tháng 9/2016, với sự phối hợp của Tập đoàn Braintport (Hà Lan) và Tổng Công ty Becamex IDC đã xây dựng Đề án "Xây dựng thành phố thông minh Bình Dương" dựa trên mô hình của thành phố Eindhoven và báo cáo với UBND tỉnh Bình Dương để tiến tới hoàn thiện và có các bước triển khai phát triển ĐTTM tiếp theo trên địa bàn tỉnh.

Tại Hải Phòng, bên cạnh các nỗ lực của chính quyền về phát triển hạ tầng thông tin viễn thông phục vụ phát triển ĐTTM, ngày 05/8/2016, Hải Phòng đã công bố đó án quy hoạch chi tiết tỷ lệ 1/2000 xây dựng Cát Hải thành "Đảo thông minh"⁴...

Như vậy, về cơ bản, việc phát triển ĐTTM ở nước ta đang trong giai đoạn ban đầu. Việc thực hiện thành công các đề án này sẽ góp phần phát triển đô thị Việt Nam thông minh hướng tới tăng trưởng xanh, phát triển bền vững; giúp khai thác, phát huy các tiềm năng và lợi thế, nâng cao hiệu quả sử dụng nguồn lực; khai thác tối ưu hiệu quả sự đại nguyên, nâng cao chất lượng cuộc sống. Đồng thời,

hạn chế các rủi ro và nguy cơ tiềm tàng; nâng cao hiệu quả quản lý nhà nước và các dịch vụ đô thị; nâng cao sức cạnh tranh của nền kinh tế và hội nhập quốc tế.

Việc xây dựng ĐTTM ở một số địa phương tại Việt Nam cũng bước đầu cho thấy những kết quả tích cực. Tuy nhiên, Việt Nam đang gặp phải không ít thách thức, như: hệ thống cơ sở dữ liệu đô thị phân tán ở nhiều ngành, thiếu tính nhất quán dẫn đến việc dự báo, định hướng và điều hành gặp khó khăn. Chưa hình thành hệ thống cơ sở pháp lý, quy phạm pháp luật và hệ thống các quy chuẩn, tiêu chuẩn có liên quan, trong khi phát triển ĐTTM có tính chất liên ngành, liên quan tới nhiều lĩnh vực. Chưa có chính sách thu hút các công ty CNTT về kinh doanh và đầu tư vào xây dựng ĐTTM, chưa có kế hoạch cụ thể phối hợp với công ty CNTT xây dựng khung kiến trúc để thống nhất, đồng bộ hóa hạ tầng CNTT phục vụ xây dựng ĐTTM. Hơn nữa, phát triển ĐTTM yêu cầu phải có nguồn lực đầu tư lớn, trong khi nguồn ngân sách còn hạn hẹp và phải chia sẻ cho nhiều lĩnh vực phát triển kinh tế - xã hội khác nhau. Bên cạnh đó, năng lực của bộ máy nhà nước hiện nay còn bất cập, chưa đáp ứng yêu cầu quản trị của đất nước trong thời đại công nghệ số...

2. Một số giải pháp hoàn thiện chính sách phát triển đô thị thông minh ở Việt Nam

Thứ nhất, tiếp tục rà soát, hoàn thiện hệ thống các văn bản quy phạm pháp luật, cơ chế chính sách, định mức kinh tế kỹ thuật và ban hành các hướng dẫn về phát triển ĐTTM bền vững ở Việt Nam. Xây dựng thể chế, hành lang pháp lý về quy hoạch, đầu tư, xây dựng, quản lý, giám sát, vận hành ĐTTM hướng tới mục tiêu phát triển đô thị tăng trưởng xanh, giảm thiểu ô nhiễm, ứng phó biến đổi khí hậu. Nghiên cứu, xây dựng các chỉ số chính đánh giá về hiệu quả hoạt động (KPI) cho ĐTTM phù hợp với các tiêu chuẩn quốc tế và đặc thù của Việt Nam. Nghiên cứu xây dựng, hướng dẫn áp dụng Khung tham chiếu ICT phát triển ĐTTM và thiết lập cơ chế tự đánh

giá mức độ phát triển ĐTTM theo các chỉ số chính đánh giá KPI. Hướng dẫn ứng dụng ICT trong quản lý cơ sở dữ liệu hạ tầng kỹ thuật đô thị, quản lý trật tự xây dựng, quản lý đất xây dựng đô thị, quản lý cấp thoát nước, thu gom và xử lý rác thải, cây xanh, không gian ngầm,... Nghiên cứu xây dựng, hướng dẫn và thiết lập cơ chế tài chính, cơ chế giám sát, phân giao các trách nhiệm quản lý, thực hiện phát triển ĐTTM.

Thứ hai, bổ sung hệ thống các tiêu chí, tiêu chuẩn về quy hoạch ĐTTM, đô thị tăng trưởng xanh; hệ thống theo dõi, đánh giá quá trình hình thành và phát triển; ban hành các hướng dẫn xây dựng quy chế quản lý, vận hành, kiểm soát quá trình phát triển đô thị để cộng đồng có thể tham gia cùng xây dựng.

Rà soát, nghiên cứu và ban hành hệ thống quy chuẩn quốc gia, tiêu chuẩn kinh tế kỹ thuật và các hướng dẫn kỹ thuật về phát triển ĐTTM để quản lý và áp dụng, bảo đảm kết nối đồng bộ, thống nhất, bảo đảm tính liên thông xuyên suốt về kỹ thuật và cơ sở dữ liệu giữa các hệ thống và lĩnh vực quản lý nhà nước, như quy hoạch đô thị, xây dựng, đất đai, giao thông, dân cư. Định hướng đồng bộ hóa với các tiêu chuẩn và chuẩn mực quốc tế theo từng cấp độ phù hợp với thực tiễn điều kiện phát triển trong nước. Ban hành các quy định về quyền và trách nhiệm bảo mật, bảo đảm an toàn dữ liệu ĐTTM.

Thứ ba, hình thành, kết nối liên thông, duy trì và vận hành hệ thống dữ liệu không gian đô thị số hóa và cơ sở dữ liệu đô thị quốc gia. Xây dựng và phát triển hệ thống cơ sở dữ liệu đô thị và hệ thống dữ liệu không gian đô thị theo tầng bậc, từng bước hoàn thiện theo cấp độ đô thị, vùng và quốc gia. Nâng cao năng lực bảo vệ an ninh, an toàn thông tin, xử lý sự cố.

Thứ tư, đẩy mạnh áp dụng công nghệ thông minh trong quy hoạch và quản lý phát triển đô thị. Phát triển ứng dụng thông minh hỗ trợ ra quyết định trong công tác lập, thẩm định, công bố công khai quy hoạch đô thị.

Phát triển hệ thống cung cấp thông tin quy hoạch và tiếp nhận ý kiến góp ý, phản hồi của cộng đồng, thông minh hóa quản lý, giám sát thực hiện quy hoạch đô thị. Đầu tư, phát triển hạ tầng kỹ thuật ĐTTM: phát triển hạ tầng CNTT và viễn thông; hình thành các tiện ích dịch vụ công cộng thông minh nhanh gọn, thuận tiện, tiện lợi cho người dân.

Thứ năm, xây dựng tiềm lực phát triển ĐTTM bền vững. Theo đó, xây dựng, bồi dưỡng phát triển năng lực, kỹ năng, vai trò trách nhiệm của công dân thông minh.

Hướng dẫn các địa phương triển khai những nội dung mới của chính sách, rà soát kiện toàn, bồi dưỡng kiến thức, nghiệp vụ về CNTT cho đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức làm ở vị trí CNTT. Chú trọng xây dựng và quản lý quy hoạch nguồn nhân lực CNTT, bảo đảm đáp ứng yêu cầu khi triển khai thực hiện.

Thứ sáu, phát triển nghiên cứu, chế tạo, ứng dụng khoa học - công nghệ ĐTTM. Thúc đẩy sáng tạo khởi nghiệp, xây dựng các nền tảng kết nối mạng lưới, khuyến khích trao đổi kinh nghiệm, kiến thức, hỗ trợ các dự án khởi nghiệp trong các lĩnh vực liên quan ĐTTM, tăng trưởng xanh, ứng phó biến đổi khí hậu và phát triển bền vững. Xây dựng mạng lưới liên kết, phối hợp giữa các cơ sở đào tạo, các viện, trung tâm nghiên cứu, các doanh nghiệp, chính quyền các đô thị. Nâng cao năng lực trong nước về nghiên cứu, phát triển, chế tạo, thị trường hóa các sản phẩm phần cứng, phần mềm phục vụ ĐTTM.

Thứ bảy, huy động mọi nguồn lực, ưu tiên đầu tư kinh phí cho việc xây dựng ĐTTM từ nguồn vốn đầu tư khoa học - công nghệ và các nguồn vốn khác. Đa dạng hóa các nguồn vốn đầu tư trong và ngoài nước, áp dụng các mô hình hợp tác công tư PPP và các mô hình đầu tư khác để đầu tư chiều sâu xây dựng cơ sở vật chất kỹ thuật, các cơ sở đào tạo, nghiên cứu, hiện đại hóa thiết bị các phòng thí nghiệm, đầu tư hạ tầng kỹ thuật ĐTTM, trang thiết bị phục vụ quản lý đô thị. Đẩy mạnh,

thu hút các nguồn vốn hỗ trợ kỹ thuật, hợp tác quốc tế để phát triển nghiên cứu ứng dụng có hiệu quả công nghệ giải pháp phát triển ĐTTM. Ban hành các cơ chế, chính sách ưu tiên, ưu đãi về thuế, tín dụng, đất đai và các ưu đãi khác để khuyến khích thu hút các thành phần tham gia phát triển ĐTTM. Có chế độ khuyến khích các địa phương triển khai xây dựng, thành lập phát triển CNTT - truyền thông.

Thứ tám, tích cực thúc đẩy hợp tác quốc tế, trao đổi chuyển giao công nghệ về phát triển ĐTTM bền vững. Tăng cường hợp tác, trao đổi thông tin về phát triển ĐTTM với các quốc gia, tổ chức quốc tế. Tranh thủ sự giúp đỡ của các tổ chức quốc tế trong hợp tác thực hiện các đề tài, dự án nghiên cứu nhằm phát triển nguồn nhân lực cũng như tiếp cận công nghệ tiên tiến để xây dựng ĐTTM. Nghiên cứu, xây dựng các căn cứ pháp lý và điều kiện thuận lợi để Việt Nam cam kết và tham gia tích cực trong các hoạt động của cộng đồng ASEAN và quốc tế về phát triển ĐTTM. Tham gia các diễn đàn quốc tế về phát triển ĐTTM để kịp thời nắm bắt các xu hướng mới của thế giới trong việc đánh giá, phát triển ĐTTM.

Ngoài ra, tăng cường kiểm tra, thanh tra việc thực hiện chính sách, chương trình về triển khai xây dựng ĐTTM ở các địa phương để kịp thời phát hiện sai sót và điều chỉnh những nội dung, hoạt động không phù hợp □

Chú thích:

1. Báo cáo của Bộ Xây dựng tại Hội thảo “Xây dựng đô thị thông minh trong tiến trình chuyển đổi số quốc gia”, ngày 02/10/2019.
2. Xây dựng đô thị thông minh trong tiến trình chuyển đổi số quốc gia. <http://dangcong-san.vn>, ngày 02/10/2019.
3. Lựa chọn xây dựng đô thị thông minh theo hướng nào cho phù hợp? <https://www.qdnd.vn>, ngày 09/06/2019.
4. Định hướng chiến lược quốc gia phát triển đô thị thông minh tại Việt Nam. <http://kientrucvietnam.org.vn>, ngày 18/11/2019.